

Διδαχή

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ
Δελφών & Μιαούλη | Τ.2310 828 989 | www.inmetamorfoseos.gr

ΕΤΟΣ 2^ο | 13 ΜΑΡΤΙΟΥ 2022 | Αρ. Φύλλου 63

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΝΗΣΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΠΙΣΤΗΣ

Σχόλιο στο Ευαγγελικό Ανάγνωσμα: Ιωα 1:44-52

Το ευαγγελικό ανάγνωσμα της πρώτης Κυριακής της περιόδου των νηστειών προέρχεται από το *Κατὰ Ιωάννην Εὐαγγέλιον* και αναφέρεται στην κλήση από τον Ιησού δύο μαθητών του. Η περικοπή Ιωα 1:44-52 είναι η τρίτη μιας σειράς ενοτήτων του πρώτου κεφαλαίου που αρχίζουν με τη φράση “Τῆ ἐπαύριον” (1:29-34, 35-43, 44-52) και ακολουθούν αμέσως μετά την μαρτυρία του Ιωάννη του Βαπτιστή ότι δεν είναι ο ίδιος ο Χριστός αλλά “Αυτός που έρχεται ύστερα από μένα, που όμως υπάρχει πριν από μένα και που εγώ δεν είμαι άξιος ούτε το λουρί να λύσω από τα υποδήματά του” (1:27). Στις τρεις ενότητες που ακολουθούν αναφέρονται διαδοχικά διάφορα χαρακτηριστικά της ταυτότητας του Ιησού που θα αποκαλυφθούν στη συνέχεια του Ευαγγελίου: είναι ο “ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου” (1:29) “ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ (1:33), “ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ” (1:34), ο “Ῥαββί - Διδάσκαλος” (1:38). Τα πρώτα λόγια που λέει ο Ιησούς μετά τη μαρτυρία του Βαπτιστή

Ιωάννη “Ίδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ” (1:36) εἶναι, σύμφωνα με το τέταρτο Ευαγγέλιο, το ερώτημα: “Τί ζητεῖτε;” (1:38), που ακολουθείται από μια πρόσκληση - υπόσχεση: “Ἐρχεσθε καὶ ἴδετε” (1:39). Την ίδια πρόσκληση θα απευθύνει και ο Φίλιππος προς τον φίλο του Ναθαναήλ, στην αμέσως επόμενη ενότητα, όταν θα διαπιστώσει την αδυναμία του να του περιγράψει το ποιος ακριβώς είναι ο Ιησούς.

Συγκεκριμένα, περιοδεύοντας στα χωριά της Γαλιλαίας, ο Ιησούς συναντά τον Φίλιππο, κάποιον συγχωριανό τού Ανδρέα και του Πέτρου οι οποίοι είχαν ήδη γίνει μαθητές του, και τον καλεί να τον ακολουθήσει. Ο Φίλιππος, εντυπωσιασμένος προφανώς από τη συνάντησή του με τον Ιησού, όχι μόνον αποδέχεται αμέσως την πρόσκληση, αλλά σπεύδει, γεμάτος ενθουσιασμό, να πληροφορήσει και τον φίλο του Ναθαναήλ ότι βρήκε εκείνον τον οποίο προανήγγελλαν οι Γραφές: “Αὐτὸν που προανήγγειλε ὁ Μωυσῆς στὸν Νόμο καὶ οἱ Προφῆτες, τὸν βρήκαμε· εἶναι ὁ Ιησούς, ὁ γιὸς τοῦ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆ Ναζαρέτ” (1:46). Ο Ναθαναήλ αντιδρά πιο ψυχραίμα από τον φίλο του· διατυπώνει αντιρρήσεις, και επιμένει ὅτι πρέπει να εξεταστεί το ζήτημα πιο προσεκτικά: “Μπορεῖ ἀπὸ τῆ Ναζαρέτ να βγεῖ τίποτα καλό;” (1:47^α). Ο Φίλιππος ὅμως δεν ἔχει τὴν υπομονή για θεωρητικές συζητήσεις· εἶναι τόσο βέβαιος ὅτι αὐτὸς με τὸν ὁποῖο συναντήθηκε εἶναι ὁ αναμενόμενος Χριστός, ὥστε προσκαλεῖ τὸν φίλο του να ἔρθει να το διαπιστώσει μόνος του: “Ἐλα καὶ δεξ μόνος σου” (1:47^β).

Στὴ συνάντηση που ακολουθεῖ ὁ Ιησούς χαρακτηρίζει τὸν Ναθαναήλ ὡς “γνήσιο Ἰσραηλίτη” (1:48) καὶ δικαιολογεῖ τὸν χαρακτηρισμὸ του αὐτὸν πληροφορώντας τὸν Ναθαναήλ ὅτι τὸν εἶδε να κάθεται κάτω ἀπὸ μια συκιά (1:49). Αὐτὸ εἶναι για τὸν Ναθαναήλ αρκετό ὥστε να ὁμολογήσει: “Διδάσκαλε, ἐσύ εἶσαι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἐσύ εἶσαι ὁ βασιλιάς τοῦ Ἰσραὴλ” (1:50). Ἡ περικοπὴ τελειώνει με τὴ διαβεβαίωση τοῦ Ιησού πρὸς τοὺς μαθητές του πὼς “σύντομα θα δεῖτε να ἔχει ἀνοίξει ὁ οὐρανός, καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ να ἀνεβαίνουν καὶ να κατεβαίνουν πάνω στὸν Υἱὸ τοῦ Ἀνθρώπου” (1:52).

Για να γίνει κατανοητὸ το δεύτερο μέρος τῆς περικοπῆς, θα πρέπει να ληφθεῖ υπ’ ὄψη ὅτι τὸ σύνολο σχεδόν τῶν θεολογικῶν συζητήσεων

της εποχής του Χριστού στρεφόταν γύρω από το ερώτημα “Ποιος είναι γνήσιος Ισραηλίτης”, ποιος δηλαδή κατέχει την αληθινή πίστη στον Θεό. Το ερώτημα αυτό προκάλεσε μεγάλες διασπάσεις μεταξύ των Ιουδαίων της εποχής καθώς, ανάλογα με την απάντηση που έδινε ο κάθε πνευματικός ηγέτης δημιουργούσε και μια κίνηση που θεωρούσε ότι εξέφραζε τη γνήσια παράδοση. Μερικές από τις κινήσεις αυτές εξέφραζαν τέτοια αντίθεση προς τις άλλες που συχνά τα μέλη τους περιφρονούσαν όλους τους άλλους, όπως π.χ. οι Φαρισαίοι ή ίδρυσαν απομονωμένες κοινότητες στην έρημο, ώστε να μη μολύνονται από την επαφή τους με τους άλλους, όπως τα μέλη της κοινότητας του Κουμράν στη ΒΔ ακτή της Νεκράς Θάλασσας. Παρά τις αντιθέσεις τους, αυτό που οι ομάδες αυτές είχαν κοινό μεταξύ τους ήταν η πεποίθησή τους ότι ως γνήσια τέκνα του Αβραάμ είχαν εξασφαλισμένη τη σωτηρία τους. Αυτός είναι ο λόγος που ο βαπτιστής Ιωάννης προειδοποιεί με αγανάκτηση τους εκπροσώπους αυτών των κινήσεων: “Μην αυταπατάστε λέγοντας, *“Εμείς καταγόμαστε από τον Αβραάμ”*. Να είστε βέβαιοι πως ο Θεός, ακόμη κι απ’ αυτές εδώ τις πέτρες μπορεί να κάνει απογόνους του Αβραάμ” (Ματ 3:9· πρβλ Λου 3:8) και το ίδιο ακριβώς τονίζει και ο απόστολος Παύλος, επισημαίνοντας πως: “δεν ταυτίζεται ο αληθινός Ισραήλ μ’ όλους όσοι κατάγονται από τον Ισραήλ, ούτε είναι αληθινά παιδιά του Αβραάμ όλοι όσοι κατάγονται από τον Αβραάμ” (Ρωμ 9:6-7).

Το ερώτημα απασχολούσε προφανώς και τους μαθητές του Ιησού Χριστού. Χαρακτηρίζοντας, κατά συνέπεια, ο Ιησούς τον Ναθαναήλ ως “γνήσιο Ισραηλίτη”, πληροφορεί τους μαθητές του ότι πρόκειται για έναν πραγματικά πιστό άνθρωπο. Δηλώνοντας, μάλιστα, ότι ο Ναθαναήλ καθόταν νωρίτερα κάτω από μια συκιά, τους δίνει και μια άλλη πολύ πιο σημαντική πληροφορία. Τόσο ο προφήτης Μιχαίας (4:4) όσο και ο προφήτης Ζαχαρίας (3:10) περιγράφουν την ειρήνη που θα επικρατήσει κατά την εποχή του Μεσσία με την εικόνα του ανθρώπου που κάθετα ήσυχος ή γλεντάει κάτω από τη συκιά του. Στη ραββινική σκέψη της εποχής του Ιησού η εικόνα του ανθρώπου που κάθετα κάτω από τη συκιά του παρέπεμπε στον μελετητή του Νόμου του Μωυ-

σή. Πληροφορώντας, κατά συνέπεια, ο Ιησούς τους μαθητές του ότι ο Ναθαναήλ καθόταν κάτω από μια συκιά, δηλώνει ότι τον αναγνωρίζει ως ένα μελετητή των Γραφών που αναμένει τον Μεσσία. Έτσι η ομολογία του Ναθαναήλ που ακολουθεί *“Διδάσκαλε, εσύ είσαι ο Υιός του Θεού, εσύ είσαι ο βασιλιάς του Ισραήλ”* αποκτά μια εντελώς διαφορετική σημασία, καθώς ένας πραγματικά πιστός ραββίνος αναγνωρίζει στο πρόσωπο του Ιησού από τη Ναζαρέτ τον Υιό του Θεού.

Τόσο το ερώτημα *“Τί ζητεῖτε;”* όσο και η πρόσκληση *“Ἐρχεσθε και ἴδετε”* που απευθύνει ο Ιησούς στους μαθητές του Ιωάννη του Βαπτιστή (Ιωα 1:38-39), όπως και πρόσκληση του Φιλίππου προς τον Ναθαναήλ, απευθύνονται και στους σύγχρονους χριστιανούς. Αποκτούν μάλιστα ιδιαίτερη επικαιρότητα κατά την Κυριακή της Ορθοδοξίας, καθώς το θεολογικό ζήτημα της εποχής του Χριστού *“Ποιος είναι γνήσιος Ισραηλίτης;”* αναδιατυπώνεται σήμερα ως *“Ποιος είναι γνήσιος Ορθόδοξος;”* Και είναι γνωστό ότι οι αντιπαραθέσεις γύρω από αυτό το ζήτημα γεννούν τεράστιες εντάσεις και σχίσματα μεταξύ των Ορθοδόξων, ανάλογες προς τις εντάσεις της εποχής του Χριστού μεταξύ των Ιουδαίων. Το ευαγγελικό ανάγνωσμα της Κυριακής της Ορθοδοξίας προσφέρει ένα ασφαλές κριτήριο για μια ορθή απάντηση στο παραπάνω ερώτημα· γνήσιοι ορθόδοξοι δεν είναι όσοι εμφανίζονται ως δήθεν *“ἐπόμενοι τοῖς ἁγίοις Πατράσιν”*. Η φράση αυτή με την οποία αρχίζουν πολλά δογματικά κείμενα της Εκκλησίας δεν αποτελεί μια επίκληση της αρχαιότητας αλλά της συνέχειας της πίστης από την αποστολική εποχή ως σήμερα. Το ασφαλές, κατά συνέπεια, κριτήριο για την αυθεντικότητα της πίστης δεν είναι η αυτοδικαίωση αλλά η αυτογνωσία. Μόνον αυτοί που, όπως ο Ναθαναήλ, αναζητούν πραγματικά τον Χριστό, μόνον αυτοί που, παρά τις όποιες αδυναμίες τους ή και τις αμφιβολίες τους ακόμα, έχουν τη δυνατότητα να αναγνωρίσουν, όπως ο Ναθαναήλ, στο πρόσωπο του Ιησού από τη Ναζαρέτ τον Υιό του Θεού θα αξιωθούν να δουν, όπως ο Ιακώβ (βλ Γεν 28:10-17), *“να έχει ανοίξει ο ουρανός, και οι ἄγγελοι του Θεού να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν πάνω στον Υιό του Ανθρώπου”* (Ιωα 1:52).

M.K.